

# İç Hatlarda Havayolu Yolcu Taşımacılığı

Dr. Esen Sirel

Sezin Elçin  
Süleyman Cengiz

Rekabet Politikası ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi  
Ankara, Mart 2005

# Havayolu Taşımacılığında Serbestleşme

- Birçok aę ekonomisinde olduğu gibi Havayollarında da serbestleşme son 20 yılda gerçekleşti.
- Teknoloji ve iletiřim sektöründeki geliřmeler
- 1944 Chicago Konvansiyonu ve ikili anlaşmalar
- Deregölasyon
  - ABD
    - 1978 (CAB)
  - AB
    - 1987, 1990, 1992, 1997, 2004 (serbestleşme paketleri)
    - Bugün "Bayrak Taşıyıcı" kavramı yokoldu
  - Türkiye
    - Ekim 2003



# Serbestleşmeye kadar geçen süreç

## □ Tarihçe

→ 1912, 1925 THK

→ 1933 Devlet Hava Meydanları İşletmesi

• 1984 KİT

→ 1954 Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü

• 15 yönetmelik, 30 direktif,

• yakın gelecekte yapısal değişim

→ 1983 Sivil Havacılık Kanunu

→ 1989 Türkiye Özel Sektör Havacılık İşletmeleri Derneği

→ Ekim 2003 Serbestleşme

□ 81 ülke ile ikili anlaşma

□ AB üyelik sürecinde uyum çalışmaları

*Pazarın Őu anki durumu:*



# Havayolları

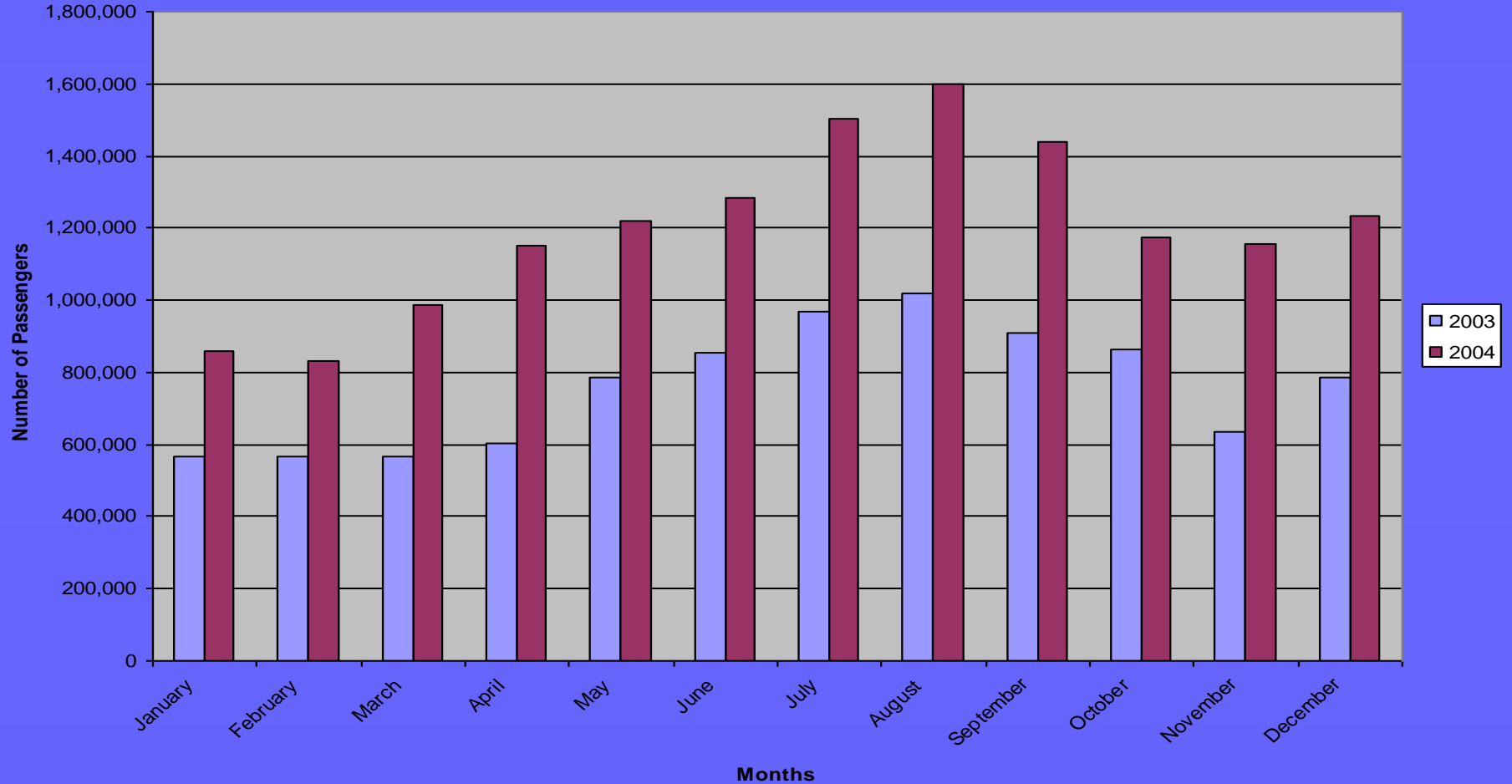
## Türk Hava Yolları

- 1933 kuruluş, 1984 KİT,1990 özelleşme yolu
- Eylül 2004
  - 73 uçak - 11,911 koltuk - 10, 239 personel, 109 noktaya uçuş
  - 51 yeni uçak siparişi
- **Onur Air**
  - 1992 kuruluş, 1994 Ten Tour
  - Kasım 2001
    - 12 uçak, 2883 koltuk
- **Fly Air**
  - 2002 kuruluş
    - 10 uçak
- **Atlas Jet**
  - 2001 kuruluş (Öger), Nisan 2004 ETS & Öger Tour
  - Mayıs 2004
    - 6 uçak, 1236 koltuk
- **Tarifeli olmayan (*charter*)**
  - 11 havayolu



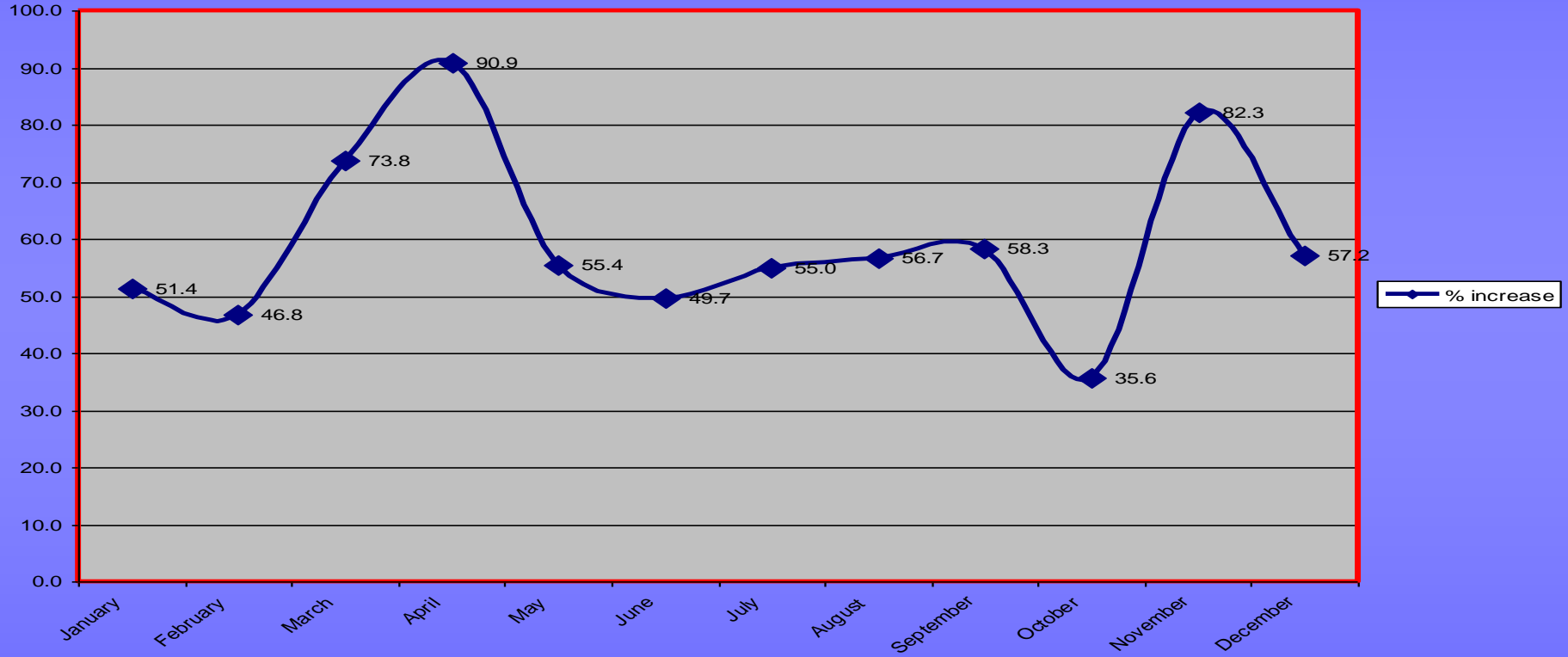
# İç Hatlar Yolcu Sayısı 2003-2004

Domestic Airline Passengers



# Yeni şirketlerin girişi ile artan yolcu Sayısı (%)

% increase in domestic passenger numbers



- Serbestleşme sonrası yolcu artışı: Atatürk %52, Antalya %63, Adana %77

# Pazara yeni giren şirketleriyle artan yolcu sayısı

- Serbestleşme sonrası iç hat yolcu trafiği % 53 arttı
- % 76'sı THY tarafından, % 24'ü yeni giren şirketler tarafından taşındı

	Kasım 2002 Temmuz 2003	Kasım 2003 Temmuz 2004
<b>THY</b>	<b>5,940,900</b>	<b>6,970,240</b>
<b>Diğer Tarifeli</b>	<b>52,811</b>	<b>2,225,000</b>





# Havaalanı özelleşmesi

- Dünyada havaalanı özelleşmeleri
  - 1987 İngiliz Havaalanı Otoritesi, 1998 6 ülkede 51 havaalanı
  - AB de çoğu büyük havavalanı özelleşmiş durumda
- Türkiye'de
  - 34 havaalanı, 13'ü sivil ve askeri ortak, 27'si aktif havaalanı, 16'sı uluslar arası trafiğe açık
  - Tüm iç ve dış hat yolcu trafiğinin % 92 si 8 havaalanında yoğunlaşmış durumda
  - 2 havaalanında dış hatlar terminalinde (Antalya (1998) ve İstanbul (2000)) özel YİD sistemi var. Ankara, İzmir alanları yapılıyor. Dalaman ihalesi verilmiş. Bodrum ihaleye çıkacak.
  - İç hatlarda henüz böyle bir uygulama yok



# Yer Hizmetleri

- **Havaş**
  - 1933 kuruluş, 1989 USAŞ, 1995 Havaş özelleşme
  - 14 havaalanında
- **Çelebi**
  - 1958 kuruluş
  - 14 havaalanında
- 41 adet B grubu lisansı,
- 14 havayolu (Türk ve yabancı) , 6 Türk
- 25 temsil, gözetim, yönetim, 3 ikram/servis, 2 uçak özel güvenlik şirketi



# Gelişen ve Çekici bir Pazarda Yatırım Olanakları

- **Direk Yatırımlar**

- Yeni havayolları veya varolan havayolları ile yapılabilecek ortaklıklar (code sharing, rezervasyon, pazarlama vs.)
- Bölgesel havayollarının kurulması
- Türk ve yabancı turizm acentalarının yatırımları
- Yeni havaalanları veya mevcut havaalanlarının iyileştirilmesi ve/veya özelleşmesi
- Havayolu hizmet şirketleri (biletleme, ikram, güvenlik vs.)
- Uçak bakım hizmetleri

# Gelişen ve Çekici bir Pazarda Yatırım Olanakları

- **Dolaylı Yatırımlar**

- Turizm Endüstrisi

- Turlar

- Oteller

- Daha önce turizme açılmamış yörelerdeki otel ve diğer ticaretin artması

- Uçak ulaşımı ile artacak olan ihracat ve ithalat, ve diğer sanayi

- Otobüs ve diğer taşıma hizmetleri, havaalanlarına bağlantı için



# Mevcut Sorunlar ve Çözüm Önerileri

- Serbestleşme ve Düzenleme
  - Uzmanlaşmış ve özerk bir düzenleyici kurum
- THY özelleşmesi
- Havaalanlarının eksikliği ve yetersizliği
  - BOT sistemi
  - Yalnızca devletin değil, özel yatırımcıların, havayolu şirketlerinin ve hatta Belediyelerin katkısı ile
  - Yatırım teşvikleri, yabancı yatırımcılar için kolaylıklar
  - Yeni açılan havaalanlarına gerekli altyapının sağlanması (Sabiha Gökçen)
- Slot dağıtımı
  - Tarihi haklar ▶ Açık arttırma
  - Slot yönetimi ▶ Özerk yönetim
- Yer Hizmetleri
  - Duopoli ▶ İyileştirilmiş A tipi lisans şartları
- Kalifiye personel
  - Okul ve kurslar



# Pazarda rekabeti arttırmaya ve pazarı geliştirmeye yönelik öneriler

Pazar özel bir kanun veya yönetmelik olmadan kendiliğinden açıldı

- Rekabet Kurumunun rolü
- Devletin rolü
- Özel sektör yatırımları
- Dış yatırımcınının ilgisi